

INNOVATIVE
WORLD

$$\left(\frac{T_1}{T_2}\right)^2 = \left(\frac{a_1}{a_2}\right)^3$$

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998945668868

<https://innoworld.net>

INNOVATIVE
WORLD

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN
KONFERENSIYASI TO'PLAMI

2-JILD 2-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

ЎЗБЕКИСТОНДА ИСЛОМ МОЛИЯСИ РИВОЖИНИНГ ДОЛЗАРБЛИГИ

Юнусов Абдувохид Абдукаримович

Агробанк АТБ Андижон вилоят бошқармаси бош бухгалтер ўринбосари

Аннотация: Сўнгги ўн йилликларда глобал молия бозоридаги технологик ва институционал ўзгаришлар ислом молиясига бўлган қизиқишнинг ортишига олиб келди. Ислом молияси шариат қоидаларига мос равишда, адолат, хавф ва фойдани шериклик асосида тақсимлаш, фоиздан (рибо) воз кечиш каби тамойилларга асосланади. Мазкур мақолада Ўзбекистон шароитида ислом молияси инструментларининг жорий этилиши ва унинг миллий иқтисодиётга эҳтимолий таъсирлари таҳлил қилинган. Мамлакатдаги аҳолининг катта қисми мусулмон экани, анъанавий банк хизматларидан фойдаланмаслик, ҳамда кичик ва ўрта бизнес учун адолатли молиялаштириш зарурати ислом молиясига бўлган эҳтиёжни оширмоқда. Шунингдек, халқаро тажриба асосида бу тизимнинг ривожланган давлатларда муваффақиятли қўлланилаётгани таъкидланиб, Ўзбекистон учун ҳуқуқий, таълимий ва институционал базани яратиш зарурлиги кўрсатилган. Ислом молиясини жорий этиш орқали молиявий инклюзияни ошириш, ишсизлик ва камбағалликка қарши курашиш, ҳамда иқтисодий барқарорликка эришиш имкони яратилади.

Калит сўзлар: ислом молияси, **Рибадан (фоиздан) воз кечиш, адолатли молиявий муносабатлар, шаффофлик, масъулият,** диний эътиқод ва эҳтиёжлар, кичик ва ўрта бизнес, ишсизликка қарши кураш, инфляцияни пасайтириш.

Кириш. Сўнгги ўн йилликларда жаҳон молия тизимидаги ривожланишлар катта технологик ўзгаришлар билан боғлиқ бўлди. Бозор иқтисодиёти тизимларининг тез ривожланишига молиявий ресурсларга талабларини ўрганишга йўл очади ва турли хил- банк махсулотларига, шунингдек, ислом молия инструментларига бўлган талаб ҳам кенгайиб боради. Ўзбекистон Республикаси аҳолисининг аксарият қисми мусулмонлар ҳисобланади. Расмий маълумотларга кўра, мамлакат аҳолисининг тахминан 96 фоизи Ислом динига эътиқод қилиб келмоқда. Ўзбекистонда ислом молиялаштиришга бўлган талабни ўрганиш долзарб ҳисобланади, чунки пул-кредит сиёсатини амалга оширишда пулга бўлган талаб функциясининг қанчалик барқарор эканлигини тушуниш муҳим: яъни, ислом молия инструментларини ишончли восита сифатида қўллаш мумкинми-йўқми. Ривожланган мамлакатлардаги кўплаб назарий ва эмпирик тадқиқотлар мазкур

йўналишга бўлган талаб функциясининг барқарорлигини тасдиқлайди ва бу пул агрегатларини самарали сиёсат воситаси сифатида қўллашга имкон берди.

1. Ислом молиясининг хусусиятлари ва афзалликлари

-Рибадан (фоиздан) воз кечиш – молиявий операциялар реал иқтисодий фаолиятга боғланган бўлиб, хавф ва фойда шерикликда бўлинади.

-Адолатли молиявий муносабатлар – ислом молиясида зулм, ноқонуний фойда, тушунарсиз шартлар ман этилади. Бу аҳоли ишончини оширади.

- Шаффофлик ва масъулият – ҳар бир молиявий шартнома аниқ ва шаффоф бўлиши талаб қилинади, бу эса судлашишлар ва алдовларни камайтиради.

2.Ўзбекистондаги аҳолининг диний эътиқоди ва эҳтиёжлар. 88–96% аҳоли мусулмон экани ислом молиясига бўлган талабнинг табиий эканини кўрсатади. Кўпчилик аҳоли анъанавий фоизли банк хизматларидан норози бўлгани боис, шариатга мос молиявий хизматларга эҳтиёж ортиб бормоқда.

3. Ислом молиясининг иқтисодий ўсишга таъсири

- **Кичик ва ўрта бизнес** учун янги молиялаштириш имкониятлари яратилади.
- **Ишсизликка қарши кураш** — моддий ресурслар айланмаси кучайиб, янги иш ўринлари пайдо бўлади.
- **Инфляцияни пасайтириш** — пулга бўлган талабни яхшироқ тушуниш ва бошқариш имкони туғилади.

4.Халқаро тажриба- Лондон, АҚШ, Германия, Япония каби мамлакатлар ислом молиясини нафақат жорий этди, балки уни глобал сармоя жалб қилиш воситасига айлантирмоқда.

Мазкур жараёндан кечикмасдан, миллий хусусиятларини инобатга олган ҳолда босқичма-босқич амалга ошириши лозим. Қонунчилик базасини яратиш– ислом молияси фаолият юритиши учун махсус ҳуқуқий база ва шариат кузатув кенгашлари ташкил этилиши шарт. Мутахассислар тайёрлаш– олий таълим муассасаларида ислом молияси бўйича кадрлар тайёрловчи дастурларни кенгайтириш. Ахборот тарғибот ишлари – аҳоли орасида ислом молиясининг мазмуни, афзалликлари ва амалиётдаги имкониятларини тушунтириш керак. Пилот лойиҳаларни амалга ошириш– алоҳида ҳудудлар ёки секторларда исломий молиявий хизматларни синаб кўриш орқали тажриба тўплаш айтилиши мумкин.

Ўзбекистонда Ислом молияси инструментларининг қўлланилиши орқали ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш ва бошқа соҳаларни ривожлантириш бўйича қуйидаги фикрларни билдириш мумкин:

1.Халол ва адолатли молия тизими.Ислом молияси қарз бериш эмас, балки шериклик ва рўшноликка асосланган молиявий тизимдир. Бу тизим фоизсиз (рибага қарши) принципда ишлайди, яъни молиялаштириш фойда ва зарарни бўлишиш асосида амалга оширилади. Бу эса реал иқтисодий фаолликни рағбатлантиради, «спекулятив» фаолият ўрнига ҳақиқий ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш ёки тижорат билан шуғулланишни талаб қилади.

2.Кичик ва ўрта бизнес учун янги имкониятлар.Ислом молиявий инструментлари — масалан, мурабаха, мудариба, мушорака, ижара, такафул каби моделлар кичик бизнес учун кредитга нисбатан адолатлироқ ва самаралироқ имкониятлар яратади. Ўзбекистонда кўплаб фуқаролар фоизли кредит олишдан бош тортади, шариатга зид деб ҳисоблаб. Ислом молияси эса бу эҳтиёжни ҳалол йўл билан қондириши мумкин.

3.Янги молиявий хизматлар ва банклар ривожланиши.Ўзбекистонда сўнгги йилларда ислом молиясини жорий қилиш бўйича фаол ҳаракатлар бор. 2021–2023 йилларда ислом банкини очиш ташаббуслари, исломий суғурта (такафул) ва облигациялар (сукук) жорий этиш бўйича режалар муҳокама қилинди. Бу эса бозорда янги молиявий хизматларнинг пайдо бўлишига ва рақобатни ошишига хизмат қилади.

4.Ишсизлик ва камбағалликка қарши курашда таъсири.Мудариба (ишбилармон билан сармоядор ўртасидаги шериклик) модели орқали аҳолидаги юритилмай турган маблағлар реал иқтисодиётга йўналтирилиши мумкин. Бу эса янги иш ўринлари, хунармандчилик, кичик ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳаларининг ривожига олиб келади.

5.Шариатга мос молия — аҳоли ишончи ошиши.Ислом молиясининг ривожланиши шариатга амал қилувчи фуқаролар орасида молиявий муассасаларга бўлган ишончни кучайтиради. Бу молиявий инклюзияни оширади — яъни, аввал банк тизимидан четда бўлган аҳоли қатламлари ҳам иқтисодий фаолликка жалб этилади.

Хулоса: Ислом молияси Ўзбекистон иқтисодиётида янги имкониятлар эшигини очади. Бу нафақат шариат талабларига мос молиявий хизматларни яратади, балки ишлаб чиқаришни рағбатлантиради, адолатли иқтисодий муносабатларни шакллантиради ва аҳоли ўртасида молиявий ишончни оширади. Агар бу инструментлар тўғри ва тизимли

жорий этилса, мамлакат иқтисодий ўсишига сезиларли ҳисса қўшиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2022 йил 20 декабрдаги Олий Мажлисга Мурожаатномаси. <https://president.uz/uz/lists/viewv>
2. Ўзбекистон Республикаси кишлоқ хужалигини ривожлантиришнинг 2020 -2030 йилларга мулжалланган Стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 23 октябрдаги ПФ-5853-сон Фармони.
3. Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг 2008 йилдаги КИФОЯ (Шарҳи Мухтасари виқоя) 3-Жуз.
4. Иқтисод фанлари номзоди - Мурылева Елена Владимировна. "Спрос на деньги: эволюция теоретических представлений и мпирические исследования". Москва 2012.

INNOVATIVE
WORLD